

9. Постанова Кабінету Міністрів України “Положення про закупівлю товарів, робіт і послуг за державні кошти”: від 17.10.2008 р. № 921 (921-2008-п) (із змінами і допов.) // Офіційний вісник України – 2008. – № 80. – С. 31.
10. Постанова Кабінету Міністрів України про порядок організації та проведення торгів (тендерів) у сфері державних закупівель товарів (робіт, послуг) від 28 червня 1997 р. № 694 // Офіційний вісник України – 1997. – № 28. – Ст. 41.
11. *Савченко К.* Механізм формування державних закупівель в Україні. // Ефективність державного управління. Зб. Наук. праць.– Вип.21. – 2009. – (С.402-409) - С.404.
12. *Ставська Л. С.* Питання аудиту державних закупівель // Актуальні проблеми економіки. – 2004. – № 6(36). – С. 81-91.
13. *Хусанова К. Ю.* До питання про особливості методу правового регулювання відносин у сфері державних закупівель // Часопис Київського університету права. – 2010. – № 1. – (С. 117-123). – С. 120.

Цымбаленко В. М. Механизм заключения договоров в результате конкурса в сфере государственных закупок.

Статья посвящена проблемам определения этапов конкурса в сфере государственных закупок с последующим заключением договора. Описан порядок проведения конкурсов в сфере государственных закупок, в результате которых заключается договор.

Ключевые слова: договор, конкурс, государственные закупки.

Tsybalenko V. M. Mechanism of entering into contracts as a result of competition in the field of the public purchasing.

The article is devoted the problems of determination of the stages of competition in the field of the public purchasing with the subsequent conclusion of treaty. The order of holding competition is described in the field of the public purchasing which an agreement consists as a result of.

Key words: agreement, competition, purchase.

Шимон С. І.
Національний педагогічний університет
імені М. П. Драгоманова

МЕТОДОЛОГІЧНЕ ЗНАЧЕННЯ ДЕФІНІЦІЇ МАЙНОВИХ ПРАВ У КОНЦЕПЦІЇ ТАКИХ ПРАВ ЯК ОБ'ЄКТІВ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВОВІДНОСИН

Праця присвячена з'ясуванню питання про доцільність формування визначення юридичного поняття “майнові права”, окреслення вимог до конструкції такої правової дефініції та її значення в цивільно-правовій теорії таких прав як об'єктів.

Ключові слова: юридична методологія, правові поняття та терміни, майнові права.

Цивілістика як будь-яка правова наука використовує цивільно-правові поняття як найусталеніші форми і категорії, що відображають головні надбання юридичної науки і практики, оскільки вбирають найважливіші ознаки правових явищ. Проте питання про значення правових понять в юридичній літературі оцінюється по-різному. Узагальнюючи наукові погляди на це питання, С. С. Алексєєв свого часу виділив три основні позиції вчених. Перша зводилася до заперечення методологічного значення правових понять; друга – визнавала за ними відносне методологічне значення,

оскільки вони виражають філософський зміст права, правознавства; третя – стверджувала самостійне методологічне значення юридичних понять і категорій в межах правової доктрини [1, с. 342]. Врешті, ще в “радянський” період розвитку правової теорії в ній превалює остання зі згаданих позицій - юридичні категорії розглядаються як невід’ємна частина правової методології. Так, вітчизняний правник П. Є. Недбайло підкреслював, що спеціальні наукові поняття, принципи, теорії, в яких розглядається предмет вивчення, виступають складовою частиною правової методології [11, с. 139]. А. М. Васильєв зазначав, що оскільки правові категорії відображають достовірні наукові знання, остільки вони використовуються для подальшого поглиблення наукових поглядів на право, для підходу до ще не розкритих його якостей, для розгортання новітніх теоретичних конструкцій [3, с. 65]. Включав до складу правової методології різноманітні теорії, конструкції, поняття В. А. Шабалін [18, с. 17]. У більш сучасних працях поняття і категорії розглядаються як безумовна невід’ємна складова методології правової науки [10, с. 99]. Метою нашої праці є з’ясувати, яке методологічне значення має визначення поняття майнових прав для формування сучасної цивільно-правової теорії щодо таких прав як об’єктів цивільних правовідносин.

Точне визначення змісту певного поняття необхідне не тільки задля “суворості теоретичних конструкцій”, але й для правової практики – як нормотворчої, так і правозастосовної [15, с. 114]. Вдосконалення змісту дефініцій окремих норм та уніфікація понятійного апарату є однією з важливих проблем ефективного застосування положень цивільного законодавства [9, с. 287], адже, за відомим латинським висловом, значення слів є душею закону (*Sensus verborum est anima legis*). Як зазначав відомий французький правознавець Р. Саватьє, в юридичних конструкціях і поняттях (термінології) виражається ціла гама абстрактних правових ситуацій, за допомогою яких аналізуються конкретні питання й вирішуються поставлені практикою проблеми [12, с. 32].

Правові поняття є складовою системи правничої термінології, яка використовується в певній галузі юридичної науки [3, с. 266-267]. Терміном є слово, яке обов’язково співвідноситься з певною одиницею відповідної логіко-понятійної системи в змістовному сенсі термін – це “назва” поняття. Правовий термін – це одиниця юридичної мови, що наділена спеціальним значенням, яке склалося стихійно чи внаслідок свідомої правотворчої діяльності, що може бути виражене у словесній формі чи в будь-якому формалізованому вигляді достатньо точно й повно (на даному рівні розвитку науки) відображає головні сутнісні ознаки відповідного поняття. Відтак, наукове тлумачення понятійного апарату має важливе теоретичне значення, а також є одним із завдань юридичної науки у контексті розробки та теоретичного обґрунтування практичних рекомендацій по застосуванню правових норм, у тому числі понятійного апарату цивільного права.

В теорії поки що не існує загальноприйнятого пояснення, що таке “поняття”. Сам термін “поняття” використовується у філософській науці у двох значеннях: по-перше, в сенсі форми осягнення сутності явищ, відтворення спільного й суттєвого в предметах: по-друге, у сенсі частини судження [7, с. 177]. Правове ж наукове поняття – це змістовні, предметні образи, що відтворюють в мисленні (ідеально) об’єктивну

сутність реальних процесів правової дійсності і відносин, які в ній існують, і виражають специфічну правову якісну визначеність даних процесів і явищ [3, с. 57].

Роз'яснюється поняття у філософії та теорії права як: “думка, система думок, мислення, яка узагальнює, виділяє предмети чи явища певного класу за певними і в сукупності специфічними для них ознаками”; “думка, що відбиває і фіксує істотні ознаки речей і явищ об'єктивної дійсності”; “результати, в яких узагальнюються дані досвіду”; “абстрактне начало і спосіб побудови теорії” [5, с. 86-88]; “своєрідні згустки людської думки, що увібрали в себе знання про явища, їх властивості й ознаки; коротке й точне розкриття політико-правових явищ” [8, с. 16]; “будь-який мислимий абстрактний об'єкт, відокремлений від будь-якого іншого мислимого абстрактного об'єкта за своїми істотними ознаками” [6, с. 5] та ін. Поширеним вважається тлумачення поняття як форми мислення, яка відображає предмети і явища в їхніх суттєвих ознаках [4, с. 87].

Правові поняття – найглибші за змістом і найширші за обсягом елементи правової науки, які відображають найсуттєвіші якості і головні зв'язки правових явищ [3, с. 87]. Вони являють собою загальні концептуальні рамки розміщення різноманітних елементів юридичної діяльності в залежності від їхніх особливостей, якостей та спільних чи схожих рис; метою встановлення таких рамок є зведення воедино нормативних положень і головних рішень, пов'язаних з певним питанням, сферою діяльності чи правовою проблемою [13, с. 18].

Теоретичні проблеми визначення будь-якого поняття в цивілістиці пов'язані із з'ясуванням його сутності як правового явища. Це стосується, зокрема, й майнових прав, поняття яких має відтворювати їх сутність і “розкривати загальні, найсуттєвіші ознаки, які відбивають специфічні якості даного явища” [14, с. 27]. З позиції філософської науки, сутність віддзеркалює те головне, що характеризує предмети, їх внутрішню найважливішу сторону, основу, стійкі внутрішні зв'язки й закономірності. Пояснюючи сутність певного явища, речі, “відповідаючи на питання, “що є річ?”, розкриваючи субстанцію, ми даємо їй визначення, яке і є її поняттям” [17, с. 95].

Визначення має відображати зміст поняття таким чином, щоб обсяг поняття містив всі й водночас лише ті конкретні об'єкти, ознаки, які дійсно узагальнені у визначенні поняття. За умови збільшення обсягу ознак зміст поняття зменшується; якщо поняття стає всеосяжним, то зміст зникає. Як зазначає С. Н. Єгоров, “з множини, яка визначає, кожна ознака має виділити таку підмножину, яка повністю включала б у себе підмножину поняття, яке визначається, а пересічення підмножин, яке виділяється всіма ознаками, давало б нам точну підмножину поняття, яке визначається” [6, с. 6].

Іншими словами, визначення поняття повинно одночасно надавати нам “код чи формулу, яка переводить одне слово (термін) в інші добре зрозумілі слова, і виділяти для нас тип речей, на позначення яких використовується це слово, підкреслюючи ті риси, які воно загалом поділяє з широким сімейством речей, і ті, які виділяють його посеред інших, належних до цього ж сімейства” [16, с. 23].

Сучасне цивільне законодавство дає численні правові дефініції різного ступеня досконалості, що стали результатом ґрунтовних теоретичних розробок і як наслідок знайшли своє законодавче закріплення. Однак узагальнюючого визначення поняття майнових прав в цивільному законодавстві немає, що пояснюється очевидно високим

ступенем його абстрактності, широтою його змісту та невизначеністю практичної потреби у його нормативному закріпленні в нормах матеріального права.

На перший погляд нагальної необхідності у визначенні майнових прав немає, адже вони обіймаються поняттям “майно”, а питання про доцільність розмежування понять “майно” “майнові права” викликає сумніви. Проте, це поверховий погляд, адже від цього може залежати юридична оцінка тих чи інших дій, наприклад правомірність, а отже й юридичні наслідки, правочинів. Розуміння сутності майна та його складових впливає на обсяг обов’язків суб’єктів правовідносин.

Поняття майнових прав може мати практичне значення. Приміром, Податковий кодекс України від 2 грудня 2010 р., з метою оподаткування доходів фізичних осіб серед інших об’єктів спадщини платника податків виділяє корпоративні, немайнові та майнові права (ст. 174.1 п. “в”). Відповідно до ч. 2 ст. 16 Закону України “Про іпотеку” від 5 червня 2003 р. передача в іпотеку об’єктів незавершеного будівництва здійснюється шляхом передачі в іпотеку прав на земельну ділянку, на якій розташований об’єкт незавершеного будівництва, об’єктів незавершеного будівництва та майнових прав на них. Аналіз згаданих та інших положень закону свідчить про те, що майнові права розглядаються як самостійні об’єкти цивільних прав не тільки безпосередньо в ЦК України, але і в інших законодавчих актах.

В теоретико-правовій науці висуваються такі вимоги до формулювання визначення певного поняття. По-перше, воно повинно бути ясным (у визначенні мають використовуватися тільки такі ознаки, які не потребують визначення чи пояснення); по-друге, не повинно “замикатися в коло” (не може включати поняття, які у свою чергу розкривались би через те поняття, зміст якого визначається); по-третє, не може містити заперечень (визначення має вказувати на те, чим є дане поняття, а не на те, чим воно не являється) [6, с. 5]; по-четверте, воно має бути співрозмірним (має охоплювати ті й тільки ті елементи, які складають сенс поняття, що визначається).

Враховуючи викладене, можливо дійти до таких висновків. З погляду юридичної техніки, “майнові права” як термін є стійким словосполученням з класичною лінгвістичною структурою, що поєднує іменник (права) із прикметником (майнові). Це термін неоднозначний. (Існують однозначні та багатозначні терміни; останні наділені двома й більше значеннями в рамках однієї терміносистеми, наприклад, суд: судове засідання, сукупність суддів, будівля суду й подібні.) За ступенем узагальненості це поняття родове (поділяємо на види й аспектні поняття – які відбивають аспекти розгляду видових родових понять).

У своєму найширшому значенні він є міжгалузевим юридичним терміном, адже використовується як у загальній теорії права, так і в конкретних галузях юридичної науки (цивільне право, кримінальне, трудове, сімейне), а головне – має єдиний зміст, який дозволяє його застосовувати в різних галузях права з додаванням до загального сенсу певних конкретних ознак. Проте існує суто галузеве цивільно-правове значення поняття “майнові права”, саме таке його вузьке тлумачення дозволяє розглядати їх у якості об’єктів, що наділені ознакою оборотоздатності.

Сформульоване в цивілістиці поняття майнових прав повинно обіймати такі його риси, властивості, ознаки, які б надавали йому якісної визначеності; в ньому слід віддзеркалити таку сутність, яка б безперечно відокремила його від інших правових

феноменів, яка б виявила його власну внутрішню субстанцію. Знайшовши таке визначення, ми поглянемо не просто на сам термін (слово), але й “на ті реалії, задля мови про які ми використовуємо слово; ми використаємо загострене знання слів для того, щоб загострити наше сприйняття” [19, с. 57] правових явищ.

Галузеве цивільно-правове поняття “майнові права”, поряд з науковими концепціями, виступає важливим елементом техніки цивільного права, чинником точності й чіткості аналізу цивільно-правових явищ, пов’язаних з обігом майнових прав, що дозволяє теоретично переосмислювати, ідентифікувати, систематизувати цивільно-правові феномени, полегшити їх вивчення, пояснення й розуміння.

Визначення поняття майнових прав обумовлює розвиток дослідження проблем обігу таких прав, бо дозволяє окреслити ознаки майнових прав як об’єктів та відокремити їх значення в широкому та вузькому сенсі, які можуть стати предметом подальшого аналізу наукової проблеми майнових прав як об’єктів цивільних правовідносин.

Використані джерела:

1. *Алексеев С. С.* Проблемы теории права: Основные вопросы общей теории социалистического права. Курс лекций в 2-х томах. – Т. 1 / С. С. Алексеев ; науч. ред. : Р. К. Русинов ; отв. за вып. : В. М. Семенов. – Свердловск : Изд-во Свердл. юрид. ин-та, 1972. – 396 с.
2. *Васильев А. М.* Правовые категории. Методологические аспекты разработки системы категорий теории права / А. М. Васильев. – М. : Юрид. лит., 1976. – 264 с.
3. *Викут М. А.* О юридической терминологии в гражданском процессуальном праве / А. М. Викут / Актуальные проблемы гражданского права и процесса: Сборник материалов Международной научно-практической конференции. – Вып. 1 / отв. ред. Д. Х. Валеев, М. Ю. Чельше. – М. : “Статут”. – 461 с. – С. 266-272.
4. *Войшвилло Е. К.* Понятие как форма мышления. Логико-гносеологический анализ / Е. К. Войшвилло. – М. : Изд-во МГУ, 1989. – 239 с.
5. *Диалектика научного познания.* – М., 1978. – 480 с.
6. *Егоров С. Н.* Аксиоматические основы теории права. / С. Н. Егоров. – С-Пб. : Лексикон, 2001. – 272 с.
7. *Копнин П. В.* Диалектика как логика и теория познания / П. Н. Копнин. – М. : Наука, 1973. – 298 с.
8. *Корельский В. М.* Теория государства и права : учебник для вузов. – 2-е изд., измененное и дополненное. – М. : НОРМА-ИНФРА М, 2000. – 595 с.
9. *Коссак В.* Проблеми удосконалення поняттєвого апарату в Цивільному кодексі України / В. М. Коссак / Проблеми державотворення і захисту прав людини в Україні : матеріали XIII регіональної науково-практичної конференції 8-9 лютого 2007 р. – Львів : Юридичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка, 2007. – 629 с. – С. 287-289
10. *Малько А. В., Нырков В. В.* Исследование парных юридических категорий как методологический ресурс поведения / А. В. Малько, В. В. Нырков / Теоретико-методологические проблемы права. – Вып. 2. / под. ред. М. Н. Марченко ; МГУ им. М. В. Ломоносова. – М. : ИКД – “Зерцало-М”, 2007. – С. 99-120.
11. *Недбайло П. Е.* Введение в общую теорию государства и права (предмет, система и функции науки) / П. Е. Недбайло. – К. : Вища шк., 1971. – 160 с.
12. *Саватье Р.* Теория обязательств / Р. Саватье / перевод с франц. и вступ. ст. докт. юрид. наук Р. О. Халфиной. – М. : “Прогресс”, 1972. – 440 с.
13. *Сандэвуар П.* Введение в право / П. Сандэвуар. – М. : “Интратек-Р”, 1994. – 205 с.

14. *Синюков В. Н.* Юридические факты в системе общественных отношений : дисс. ... к.ю.н. : 12.00.01. – Свердловск, 1984. – 225 с.
15. *Халфина Р. О.* Общее учение о правоотношении. – М. : Юридическая литература, 1974.
16. *Харт Г. Л. А.* Понятие права / Г. Л. А. Харт; пер. с англ. ; под общ. ред. Е. А. Афонасина и С. В. Моисеева. – СПб : Изд-во С.-Петербур. ун-та, 2007. – 302 с.
17. *Цинн-кай-си Ф. В.* Исторические формы бытия философии. Введение в философию как теоретическое мировоззрение : курс лекций / Ф. В. Цинн-кай-си. – Владимир, 2003. – 364 с.
18. *Шабалин В. А.* Методологические вопросы правоведения / В. А. Шабалин. – Саратов : Изд-во Саратовского университета, 1972. – 226 с.
19. *Austin J. L. A.* Plea for Excuses. Proceedings of Aristotelian Society. – Oxford : Oxford UP, 1957.

Шимон С. И. Методологическое значение дефиниции имущественных прав в концепции таких прав как объектов гражданских правоотношений

Работа посвящена изучению вопроса о целесообразности формирования определения юридического понятия “имущественные права”, установлению требований к конструкции такой правовой дефиниции, а также ее значению для гражданско-правовой теории таких прав как объектов.

Ключевые слова: юридическая методология, правовые понятия и термины, имущественные права.

Shymon S. I. Methodological value of definition of property rights in conception of such rights as objects of civil legal relationships

Work is devoted the study of question about expedience of forming of decision of legal concept “Property rights”, establishment of requirements to the construction of such legal definition, and also its value for the civil legal theory of such rights as objects.

Keywords: methodology of right, legal concepts and terms, property rights.

Духовна О. В.

Київський національний університет імені Тараса Шевченка

СУЧАСНИЙ СТАН ТА ОСОБЛИВОСТІ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ЗДІЙСНЕННЯ МІСЦЕВИХ ЗАПОЗИЧЕНЬ В УКРАЇНІ

У статті проаналізовано сучасний стан та особливості правового регулювання місцевих запозичень згідно з чинним законодавством України.

Ключові слова: місцеві запозичення, органи місцевого самоврядування, місцеві бюджети.

Історичний та зарубіжний досвід переконливо свідчать, що здатність органів місцевого самоврядування здійснювати місцеві запозичення має надзвичайно велике значення для фінансування потреб місцевих бюджетів. Попри це, в Україні досі не розроблений чіткий та зрозумілий правовий механізм, що одночасно забезпечував би і ефективність залучення фінансових ресурсів шляхом здійснення місцевих запозичень, і належний контроль за цим процесом.

На сьогодні правове регулювання здійснення місцевих запозичень в Україні здійснюється в актах бюджетного законодавства, законодавства про місцеве самоврядування, про цінні папери, які містять низку прогалин і непослідовностей. Водночас, як свідчить практика здійснення місцевих запозичень, навіть в умовах відсутності єдиного спеціального нормативно-правового акту, який би регулював